



## **IT-UTVECKLINGEN OCH TRANSPORTERNA 2**

Redovisning av en  
kommunikationsundersökning  
1997

Sammanfattning/Summary

## Förord

Man brukar säga att vi befinner oss i inledningsskedet av informationssamhället. Att informationstekniken (IT) kommer att påverka samhället och våra levnadsvanor är självklart – men frågan är hur? Våra kunskaper på området är ännu mycket bristfälliga. Det är därför viktigt att följa utvecklingen av hur den nya tekniken används och hur den påverkar våra verksamheter genom systematiska undersökningar och analyser.

Denna rapport är ett led i detta arbete. Rapporten redovisar resultaten av en undersökning av människors tillgång till och användning av informationsteknik i olika former. Syftet med undersökningen är att studera samspelet mellan användningen av tele- och datakommunikationer och resandet och ge en bild av teknikens framväxt och roll i dag.

Undersökningen har utförts av SCB på uppdrag av SIKA under hösten 1997. Analysen av undersökningsresultaten har genomförts av SIKA. Huvudförfattare är Anna Johansson. Redovisningen avser den andra etappen i undersökningsserie. Den första etappen genomfördes våren 1996 och resultaten från denna har tidigare redovisats i SIKA Rapport 1998:1. En tredje etapp av undersökningen kommer att genomföras hösten 1998 och därefter planeras undersökningen bli permanent.

Stockholm i augusti 1998

Staffan Widlert

## Sammanfattning

Syftet med den undersökning, vars resultat redovisas i denna rapport, är att studera samspelet mellan människors resande och användningen av tele- och datakommunikationer. Hur påverkas vårt resande av att vi i allt högre grad använder andra, och delvis nya, sätt att kommunicera med varandra –vanlig telefon och mobiltelefon, fax, e-post, Internet osv?

Varje individ gör i genomsnitt 3,8 resor per dag medan det genomsnittliga antalet andra dagliga kontakter är 2. Vi gör således fler resor under en dag än tar andra kontakter. De grupper av individer som gjort fler resor än genomsnittet under en dag har samtidigt även tagit fler andra kontakter under samma dag.

Det är ganska vanligt att uträtta ett bank- eller postärende med hjälp av telefon, Internet eller något annat kontaktmedia. Fortfarande är det dock vanligast att vi gör ett personligt besök på bank- eller postkontoret. Bokningar av tider och biljetter görs oftast med hjälp av något kontaktmedia medan vi däremot oftast gör våra inköp, både av livsmedel och av andra varor, på plats i butiken.

Drygt 7 % av de förvärvsarbetande uppger att de regelbundet arbetar på distans, vanligtvis några dagar varje månad. Distansarbete som arbetsform är mer utbrett bland höginkomsttagare och i storstadsregionerna och det sker till största delen från bostaden.

Om distansarbete minskar eller ökar resandet är en omdiskuterad fråga. Resultaten av denna undersökning visar att individernas kommunikationsvanor är mycket komplexa. Det är inte så enkelt att ett kommunikationssätt kan ersätta ett annat. Vår tidigare undersökning visade att distansarbetande som grupp reser längre än övriga, främst på fritiden men även till och från arbetet. Resultaten från den senaste undersökningen bekräftar att distansarbetande som grupp har ett något annorlunda res- och kontaktmönster än andra. De har både längre restider och gör ett större antal resor än andra grupper. Om detta är en effekt av deras distansarbete eller ett resultat av att gruppen som sådan har ett annat kommunikationsbehov är dock osäkert.

Tillgången till olika typer av kommunikationsutrustning är hög i Sverige, både på arbetsplatser, i skolor och i hemmen. På arbetsplatserna kan man märka att en viss datormättnad har uppnåtts. Av de förvärvsarbetande säger sig drygt tre av fyra ha tillgång till dator på sin arbetsplats. Denna siffra har inte nämnvärt förändrats sedan våren 1996. Ungefär lika många har tillgång till telefax på sin arbetsplats medan 42 % av de förvärvsarbetande säger sig ha tillgång till en mobiltelefon där arbetsgivaren betalar för abonnemanget. (Observera att tillgång till mobiltelefon i tjänsten bör tolkas i vid mening, vilket bl.a. kan innebära att fler individer på en arbetsplats har tillgång till samma mobiltelefon).

Tillgången till datorer m.m. på arbetet samvarierar i hög grad med inkomsten. En förklaring är att de arbetsuppgifter som är förknippade med en högre inkomst ofta är av en sådan karaktär att kommunikationsbehoven är större.

I hushållen har tillgången till datorer ökat markant sedan våren 1996. Då sade sig 32 % av individerna i åldrarna 15–84 ha tillgång till dator hemma. Hösten 1997 hade denna andel ökat till 47 %. De som arbetar eller studerar och har tillgång till dator på sin arbetsplats respektive skola har ofta tillgång till datorer även hemma. Det är dock datortillgången i hushållen hos gruppen arbetslösa som ökat mest, från 28 % till 55 %, dvs. nästan en dubbling.

Telefonsvarare finns i ungefär vart tredje hushåll och telefax i 12 % av hushållen. Ungefär 2 % av hushållen saknar vanlig telefon. Däremot är det drygt 4 av 10 individer som uppger sig ha tillgång till en mobiltelefon som hushållet betalar för.

Det vanligaste sättet att ta kontakt är alltså att ringa ett vanligt telefonsamtal. Närmare tre av fyra kontakter görs med vanlig telefon. Drygt 10 % av kontakterna tas med mobiltelefon och resterande 15 % med brev, fax, e-post eller annan kontakttjänst via Internet.

I genomsnitt tar varje individ 2 kontakter per dag. Personer i åldersgruppen 25–44 år är de som tar de flesta kontakterna. Denna grupp innehåller en stor andel yrkesverksamma och arbetet genererar många kontakter. Bland dessa personer är också användningen av mobiltelefon och e-post högst. I den äldsta åldersgruppen, 65 år och äldre, är det vanligast att använda vanlig telefon eller skriva brev. Att surfa på Internet är däremot allra vanligast bland yngre, 15 till 24 år.

Antalet kontakter stiger med ökad individinkomst (undantaget den lägsta inkomstgruppen som innehåller många ungdomar). Det är främst kontakter med e-post och mobiltelefon som är betydligt vanligare i de högre inkomstklasserna.

Personer som har tillgång till mer avancerade kommunikationslösningar, som t.ex. e-post, är mer kontaktintensiva än andra. Undersökningen visar att de som använt sig av e-post som kontaktsätt under en dag även använder andra kontaktsätt i högre grad än genomsnittet av befolkningen.

Tele- och videokonferenser används ännu inte i någon större omfattning och förekommer mest i arbetslivet. Av de förvärvsarbetande säger sig 6 % ha deltagit i tele- och/eller videokonferenser någon eller några gånger under undersökningsperioden (en månad).